OIKEUSMINISTERIÖ
JUSTITIEMINISTERIET

**Demokratia- ja julkisoikeusosasto**
**EU-oikeus ja tietosuoja**
Erityisasiantuntija Amanda Mäkelä

**Asiantuntijalausunto**

12.6.2023

Eduskunnan hallintovaliokunnalle

# Oikeuministeriön asiantuntijalausunto koskien U-jatkokirjettä komission ehdotuksista Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksiksi lentomatkustajia koskevien ennakkomatkustustietojen keräämisestä ja siirtämisestä (API-asetukset)

Hallintovaliokunta on pyytänyt oikeusministeriöltä asiantuntijalausuntoa otsikkoa koskevasta valtioneuvoston kirjelmästä (UJ 10/2023 vp). Komissio antoi joulukuussa 2022 kaksi asetusehdotusta matkustajien ennakkotietojen keräämisestä ja siirtämisestä i) ulkorajavalvonnan tehostamiseksi ja helpottamiseksi (jäljempänä raja-API; COM(2022)729 final) ja ii) terrorismirikosten ja vakavan rikollisuuden ennalta estämistä, paljastamista ja tutkintaa sekä tällaisiin rikoksiin liittyviä syytetoimia varten (jäljempänä lainvalvonta-API; COM(2022) 731 final). Oikeusministeriölle on varattu mahdollisuus kommenttien esittämiseen jatkokirjelmää laadittaessa.

Oikeusministeriö lausuu kunnioittavasti seuraavan:

## Henkilötietojen suoja

Valtioneuvosto on kirjelmässään (U 111/2022 vp) esittänyt aikaisempana kantanaan seuraavan: ”Valtioneuvosto pitää tärkeänä, että matkustajatietojen käyttö ulkorajavalvonnassa ja lainvalvontatarkoituksessa tapahtuu perus- ja ihmisoikeuksia kunnioittavalla tavalla. Valtioneuvosto korostaa vahvan tietosuojan tärkeyttä. On tärkeää parantaa API-tietojen käsittelyn valvontaa ja tietosuojaa

| Postiosoite<br>Postadress | Käyntiosoite<br>Besöksadress | Puhelin<br>Telefon | Faksi<br>Fax | S-posti, internet<br>E-post, internet |
|---|---|---|---|---|
| Oikeusministeriö<br>PL 25<br>FI-00023 Valtioneuvosto<br>Finland | Eteläesplanadi 10<br>00130 Helsinki<br>Finland | 0295 16001<br>Internat.<br>+358 295 16001 | 09 160 67730<br>Internat.<br>+358 9 160 67730 | kirjaamo.om@gov.fi<br>www.oikeusministerio.fi<br>www.justitieministeriet.fi |

korkeilla turvallisuusstandardeilla sekä lisätä oikeusvarmuutta matkustajien ja liikenteenharjoittajien näkökulmista. Valtioneuvoston arvion mukaan säädösehdotukset ovat henkilötietojen suojan näkökulmasta lähtökohtaisesti hyväksyttäviä. Neuvottelujen yhteydessä on varmistettava, että asetusehdotukset ovat Euroopan unionin tuomioistuimen PNR-direktiivistä antaman tuomion mukaisia ja vastaavat EU:n tietosuojalainsäädännön vaatimuksia.” Oikeusministeriö on aiemmassa lausunnossaan hallintovaliokunnalle todennut, että asetusehdotuksia voitaisiin valtioneuvoston kannan mukaisesti pitää pääsääntöisesti perustuslain 10 §:ssä turvatun yksityiselämän ja henkilötietojen suojan näkökulmasta hyväksyttävänä, sikäli kun jatkovalmistelussa varmistetaan, että API-tietojen käsittely terrorismirikosten ja vakavan rikollisuuden ennalta estämistä, paljastamista ja tutkintaa sekä tällaisiin rikoksiin liittyviä syytetoimia varten EU:n sisäisten lentojen osalta rajataan huomioiden EU:n perusoikeuskirjasta, EU:n tietosuojasääntelystä ja erityisesti EUT:n tuoreesta oikeuskäytännöstä aiheutuvat reunaehdot. Nyt käsiteltävänä olevassa jatkokirjelmässä (UJ 10/2023 vp) todetaan, että asetusehdotukset ovat pääasiallisesti edenneet Suomen kantojen mukaiseen suuntaan. Oikeusministeriöllä ei ole tähän henkilötietojen suojan näkökulmasta erityistä huomauttamista.

On kuitenkin tärkeää, että komission suunnitellessa ja arvioidessa muiden matkustusmuotojen mahdollista ulottamista API-sääntelyn piiriin, arvioinnissa otetaan kattavasti huomioon tällaisen sääntelyn vaikutukset ja suhde perus- ja ihmisoikeuksiin, muun muassa henkilötietojen suojaan. Oikeusministeriö toteaa, että tällaisten muutosten tekeminen olisi merkityksellistä ainakin perustuslain 10 §:ssä säädetyn yksityiselämän ja henkilötietojen suojan kannalta ja EU:n perusoikeuskirjan 7 artiklassa turvatun yksityiselämän suojan ja 8 artiklassa turvatun henkilötietojen suojan näkökulmasta. Arvioitaessa tarvetta ja mahdollisuuksia laajentaa matkustajien ennakkotietojen kerääminen myös muihin liikennemuotoihin, on tärkeää varmistaa perusoikeuskirjan ja EU:n tietosuojasääntelyn edellyttämällä tavalla, että matkustajien ennakkotietoja kerätään vain tiettyjä, nimenomaisia ja laillisia tarkoituksia varten ja että tietojen käsittely rajataan siihen, mikä on asianmukaista ja oikeasuhteista suhteessa niihin tarkoituksiin, joita varten niitä käsitellään. Unionin sisäisen turvallisuuden parantamien on sinänsä tärkeä yleinen etu. Arvioinnissa tulee ottaa huomioon perusoikeuskirjan 52 artiklan 1 kohta, jonka mukaisesti perusoikeuksia voidaan rajoittaa ainoastaan lailla ja kyseisten oikeuksien ja vapauksien olennaista sisältöä

noudattaen sekä suhteellisuusperiaatteen mukaisesti ainoastaan, jos rajoitukset ovat välttämättömiä ja vastaavat tosiasiallisesti unionin tunnustamia yleisen edun mukaisia tavoitteita tai tarvetta suojella muiden henkilöiden oikeuksia ja vapauksia. Vastaavasti tulee varmistaa, kuten perustuslakivaliokuntakin on katsonut, että yksityiselämän ja henkilötietojen suoja turvataan tavalla, jota voidaan pitää hyväksyttävänä perusoikeusjärjestelmän kokonaisuudessa (ks. esim. PeVL 13/2016 vp, s. 3–4).